

*Alle kunsten dragen bij
tot de grootste kunst van allemaal:
de levenskunst,
de kunst het leven te leven.*

Bertolt Brecht

Niet “4/4 zelf”, maar “3/4 zelf” is de titel van het werk op de cover van dit boek. Een zelfportret van Paul Blockx (1961-2015) uit 1995.

Wie er geconcentreerd naar kijkt, overvalt een gevoel van bevreemding. Het ene en enige oog van het portret lijkt zowel naar binnen als naar buiten te kijken. Wat de figuur preoccupeert, binnen of buiten zichzelf, is onduidelijk. Maar dat het hem fascineert en biologieert, straalt van hem af. De blik in het oog is verstard en tegelijk intens, in een vreemd mengsel van afstandelijkheid en beklemming. De man heeft iets onmededeelzaams. Wat hem bezighoudt, hoe hevig ook, blijft raadselachtig en moeilijk in woorden te vatten. De mond staat open maar zonder dat de toeschouwer het gevoel heeft dat de man roept of spreekt.

Er gaat ondanks de nerveuze lijnvoering een zonderlinge bezonkenheid uit van “3/4 zelf”. Maar wat overheerst, is een bevreemdend levensgevoel van isolement, van niet helemaal op gelijke golflengte te zitten, iets oninvoelbaars, dat met de ongebruikte bril op het voorhoofd een metafoor krijgt.

Het werk intrigeert omdat het ons tezelfdertijd ook uitnodigt te begrijpen. We voelen de fascinatie die de figuur uitstraalt, we voelen dat die fascinatie op een raadselachtige manier ook haar antithese, een diepe onthechting, in zich draagt. En we voelen aan dat die dubbele stemming des mensen is.

Kunst is voor Paul Blockx een overlevingsstrategie. Met zijn penseel, potlood en pen probeert hij zich staande te houden in levensomstandigheden die hem zoals hij schrijft “te grazen nemen” in “dit zwarte gat zonder kansen waarrond de freudianen dansen”. Penseel, potlood en pen zijn zijn gereedschap om het *mal de vivre* bloot te leggen, zijn kwellingen en verrukkingen te helpen begrijpen en er vat op te krijgen. Hij hanteert dat gereedschap in een overlevingsproces dat de vorm aanneemt van een standvastig, nauwgezet, continu zoek naar schoonheid.

Als uitkomst van die standvastige nauwgezetheid en toewijding geschiedt het dat in zijn werk van langsom meer het besef gaat schemeren dat schilderen, schrijven en tekenen inderdaad zijn allerbeste middelen zijn om zich met goed gevolg staande te houden, zijn herinneringen te vrijwaren, zich erkend en aanvaard te weten. Met zacht geritsel gaat dan de wind van de vrijheid waaien. Is er op deze wereld iets ontroender en heroïscher dan dit zoeken en tasten van de mens, die struikelend en rechtekruipend tussen wanhoop en

hoop betekenis weet te ontdekken in de ogenschijnlijke zinloosheid van zijn smartelijk en boeiend, roemloos en roemrijk levensavontuur?

Vijftien jaar na “*3/4 zelf*”, in 2010, kan Paul Blockx schrijven: “Ja! Het leven is nog altijd de moeite waard! En laat nog maar eens iemand beweren dat een schizofreen geen rijk, welgevuld en zinvol leven kan leiden als ie wil.”

In zijn late levensjaren, na 2010, liggen zijn *Vrolijke Vertelselkes* in het verschiets: de vrucht van zijn eigen zelfverzekerde manier van verweer tegen het stigma en de uitsluiting, een verweer vol optimisme dat mens en natuur eert en viert. “Ze noemen me nog altijd een outsiderkunstenaar,” zegt Paul Blockx dan. “Ik ben aan het wachten tot ze het moe worden mij zo te noemen.”

Jazeker, het concept “outsiderkunst” wringt. Dat hokjesdenken – insiders versus outsiders – brengt allerlei stereotyperingen en doodoeners met zich mee. Dat kunst van outsiders in essentie expressiviteit is, dat je haar niet moet interpreteren en waarderen als (zelf)reflexief, is zo’n gemeenplaats.

Is het dan niet veel vruchtbaarder het werk van Paul Blockx te zien zoals het werkelijk is: een kunst die harten doet slaan, die het continent van het innerlijke exploreert en die het leven viert met een optimisme dat waardig volhardt? Een kunst die handelaars in wanhoop perplex doet staan. Kunst als levenskunst, Paul Blockx vier vierde zelf.